

УДК 633.522:631.523.524:581.4

Костенко Н. П.^{*}, кандидат с.-г. наук, завідувач сектору методичного забезпечення відділу експертизи на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин

Лікар С. П., старший науковий співробітник сектору методичного забезпечення відділу експертизи на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин

Васьківська С. В., науковий співробітник сектору методичного забезпечення відділу експертизи на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15 (Горіхуватський шлях, 15), м. Київ, 03041, Україна

*e-mail: kostenko_np@ukr.net

НАУКОВІ ПРИНЦИПИ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ КОНОПЕЛЬ ПОСІВНИХ НА ВІДМІННІСТЬ, ОДНОРІДНІСТЬ І СТАБІЛЬНІСТЬ

Коноплі посівні (*Cannabis sativa* L.) – досить поширена у всьому світі однорічна культура. В Україні її вирощують за основним технічним напрямом використання на волокно та олію (з насіння). До 2023 року допустимий вміст тетрагідроканнабінолу (ТГК) у сортах не мав перевищувати 0,09%.

У грудні 2023 року відбулися зміни в законодавстві України щодо державного регулювання обігу рослин роду конопель (*Cannabis* L.) для використання у навчальних цілях, освітній, науковій та науково-технічній діяльності, виробництва наркотичних засобів, психотропних речовин та лікарських засобів із вмістом ТГК у висушеній соломі, концентрація якого для медичних цілей дорівнює, або перевищує 0,3%.

На сьогодні понад 40 країн світу мають дозвіл (легалізацію) для медичного використання конопель.

У зв'язку зі змінами, які відбулися в законодавчій базі України щодо використання конопель в медичних цілях, методичне забезпечення проведення науково-технічної експертизи сортів конопель посівних (*Cannabis sativa* L.) зазнало значних змін. Методика визначення відповідності сортів конопель посівних (*Cannabis sativa* L.) критеріям відмінності, однорідності та стабільності розроблена відповідно до чинного законодавства України та адаптована до рекомендацій Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (UPOV), країн ЄС та затверджена наказом Мінагрополітики у лютому 2025 року.

Методикою визначено кількість посадкового матеріалу, необхідного для досліджень із врахуванням 5 типів сортів за методами розмноження та напрямками використання.

Відповідно до схеми класифікації, сорти технічного напрямку використання, призначені для виробництва волокна та/або олії з насіння поділяють на три типи. Перший – сорти, що розмножуються насінням (за винятком фемінізованого), другий – що розмножуються вегетативно, третій – розмножуються фемінізованим насінням. За вимогою для сортів технічного напрямку використання вміст ТГК у жіночому суцвітті не повинен перевищувати 0,3%.

Сорти медичного напрямку використання, призначені для вилучення з рослин хімічних сполук каннабіноїдів, поділяють на два типи. До першо-

го типу відносяться сорти, що розмножуються вегетативно. Другий тип включає в себе сорти, що розмножуються фемінізованим насінням.

Місце та тривалість проведення експертизи з визначення відповідності сортів критеріям відмінності, однорідності і стабільності також залежать від типів сортів. Методикою передбачено проведення досліджень сортів медичного напрямку використання у середовищі з контрольованими умовами вирощування (теплиці) та тривалістю один незалежний вегетаційний цикл. За необхідності дослідження можуть продовжити на другий вегетаційний цикл. Сорти технічного напрямку використання досліджують у польових умовах впродовж двох незалежних вегетаційних циклів.

Кількість рослин, необхідна для проведення досліджень, залежить від напрямів використання та методів розмноження. Для сортів медичного напрямку використання, що розмножуються вегетативно, дослідження здійснюють щонайменше на 10 рослинах, а для сортів, що розмножуються фемінізованим насінням – на 20 рослинах. Дослідження сортів технічного напрямку використання потребує більшої кількості рослин. Сорти, що розмножуються вегетативно – щонайменше 60 рослин, насінням – не менше 200 рослин.

Під час оцінки сорту на відмінність, однорідність та стабільність, обов'язково враховується тип сорту, метод розмноження і необхідна кількість рослин, для дослідження.

Опис сортів здійснюють за Таблицею ознак сортів конопель посівних (*Cannabis sativa* L.), яка включає 37 морфологічних ознак. Методика передбачає опис вегетативних і генеративних органів рослин, співвідношення кількості гермафродитних, чоловічих та жіночих рослин.

Особливе значення в методиці займає визначення вмісту тетрагідроканнабінолу (ТГК), загального вмісту каннабінолу (КБД) та загального вмісту каннабігеролу (КБГ) з широким ступенем проявлення відсутнього або дуже низького до дуже високого. До кожного ступеню проявлення виділені сорти-еталони, як для технічного, так і для медичного напрямків використання сортів.

Методика визначає особливості проведення досліджень сортів конопель посівних (*Cannabis sativa* L.) та дає можливість реєструвати сорти технічного і нового в Україні медичного напрямку використання.